

אילה אבני

המהפכה בקרנות הפנסיה

הסתיים סבסוד התשואה בין עמיתים לפנסיונרים | קל יותר לייצר תשואה לפנסיונר בקרן פנסיה מאשר לפנסיונר בביטוח מנהלים

שיח רב שנתי דן במושגים עלומים המשווים לקרנות הפנסיה, כמו "וקטור הריבית", "סבסוד צולב בין העמיתים לפנסיונרים". מושגים אלה שימשו בין היתר את מרבית סוכני הביטוח כמרגליות למכירת ביטוחי מנהלים.

נשמע סינית?

הבא ננסה להבין מהי קרן פנסיה. ראשית, זהו אפיק ההשקעה היחיד שמקבל סובסידיה מהמדינה באמצעות אג"ח מיועדות בלתי סחירות, בתשואה שנתית של 4.86%, צמודת מדד. 30% מכספי כל קרן פנסיה מושקעים באופן הזה. נכון לעכשיו, נכסי קרנות הפנסיה עומדים על 283.6 מיליארד שקלים. כלומר, המדינה מסבסדת 85 מיליארד שקלים, והסכום עוד יגדל עד סוף השנה.

שנית, קרן פנסיה מבוססת על עיקרון ביטוח הדדי, כמו קיבוץ של פעם. ארוע ביטוחי כגון פטירה או נכות, שהנו גדול מתחזיות האקטוארים שחישובו את עלויות הביטוחים האלה, מקטין את זכויות שאר העמיתים, ולהיפך: מקרי נכות או פטירה נמוכים מהתחזיות, יגדילו את זכויות העמיתים.

מדוע? כיוון שקרן הפנסיה מרוויחה מדמי הניהול בלבד, ולא מהעדר תביעות. זאת גם הסיבה שעלות הכיסויים הביטוחיים זולה בהרבה מכיסויים אלה במוצר המקביל - ביטוחי מנהלים. עלות זולה זו מגדילה את החיסכון למועד קבלת הקיצבה.

עד ינואר 2018, גם הרווחים שמשגיחה הקרן הם על עיקרון ההדדיות.

למה הכוונה? בקרן הפנסיה קיימים 2 חשבונות נפרדים לגמרי: חשבון עמיתים - לפני מועד קבלת הקיצבה, וחשבון פנסיונרים - חשבון מקבלי הקיצבה. הקצבה המחושבת מתבססת על הנחת תשואה של 4% בגין הצבירה בקרן שאינה מקבלת תשואה מובטחת, לפי קביעת האוצר בשנת 2004. כלומר, הנחת התשואה המשוקללת היא 4.26%, ואם נפחית את דמי הניהול לפנסיונרים - 0.5% - אזי התשואה נטו המחושבת היא 3.76%.

ולמה זה מעניין בכלל? כיוון שעד השינוי, ביום קבלת הקצבה מתבצע חישוב המרת הסכום

בתשואה קבועה של 4.86% כדי להשאיר את הקצבה קבועה לפנסיונר, ואילו חברות הביטוח צריכות להשיג עדיין תשואה של 4% כדי שהקצבה תהיה קבועה.

שני השינויים האלה גורמים למציאות חדשה לגמרי, כיוון שאין עוד סבסוד צולב בקרנות הפנסיה, והסיכוי שלה לייצב את קצבת הפנסיונרים גבוה יותר מהסיכוי בחברות הביטוח לגבי ביטוחי מנהלים.

בעת פטירה, חברת הביטוח מעניקה סכום חד פעמי, ואילו קרן הפנסיה מעניקה קצבת שאירים לבן/בת זוג - לכל החיים, לילדים - עד גיל 21. ברצינות כלכלי פסיכולוגי, עדיף להשאיר קצבה מאשר סכום חד פעמי, מחשש שלא ינוהל נכון ויתכלה. והעלות? כשליש מאותו שווי קצבת שאירים בחברת הביטוח, תלוי בגיל, מין ובחברת הביטוח.

במקרה של אבדן כושר עבודה, ככלל, ההבדל היחיד בין קרן הפנסיה לכיסויי כזה בביטוח מנהלים המשודרג ביותר, הוא ההגדרה העיסוקית. הפתרון הוא רכישת פוליסת מטריה עיסוקית מחברת הביטוח, שמעניקה את ההגדרה הזו, בהנחה שמשדך האוצר יאשר לחברות הביטוח פוליסות אי כושר.

ומה עם דמי ניהול?

דמי ניהול ממוצעים בקרנות הפנסיה: 2.82%. מהפקדות ועוד 0.26% מצבירה. דמי ניהול בפוליסות ביטוחי מנהלים זולות שהופקו מ-2013 עומדים על 3% מהפרמיה ועוד 0.5% מצבירה.

אז מה היתרון לביטוחי מנהלים?

אלה שהופקו עד דצמבר 2012 עדיין מתהדרים במקדם המרה קבוע לקצבה, כזה שמגן על המבוטח מגידול שמעבר לתחזיות הגידול בתוחלת החיים. גם פה, כדאי מאוד להכיר את המספרים ולבדוק כמה שווה המקדם הקבוע הזה.

ככל שהקצבה הצפויה בקרן הפנסיה גבוהה מזו שתקבל מביטוח המנהלים, אנחנו משלמים יותר בשל מקדם הסיכון של העלייה בתוחלת החיים.

בביטוחי מנהלים שהופקו מ-2013 ללא מקדם המרה קבוע - לא נמצא יתרון.

אז כל עוד השכר שלכם הוא מתחת ל-19,050 שקלים והתשלום לחיסכון הפנסיוני הוא לפי החוק, הבחירה די ברורה.

הכותבת היא מנכ"לית סטרין ייעוץ פנסיוני ויועצת פנסיונית ברשיון משרד האוצר

שצבר העמית בקרן לקצבה לכל החיים לפי הנחת התשואה הזו. אם הקרן השיגה את התשואה הזו בחשבון הפנסיונרים - נהדר. אם השיגה פחות - חשבון העמיתים נחלץ לעזרה, כדי שהפנסיונר ימשיך לקבל קצבה קבועה, זו שהתבססה על הנחת תשואה של 4%.

ומדוע שהקרן תשיג תשואה נמוכה מ-3.76%? כי בחשבון הפנסיונרים הקרן משקיעה בריבית חסרת סיכון, למשל אג"ח מדינה, והתשואה על אג"ח כזה לא תהיה כנראה גבוהה מ-1.5%.

אז מה השינוי?

1. מיולי האחרון: שינוי אופן הקצאת האג"ח המיועדות. 60% מחשבון הפנסיונרים יקבל אג"ח מיועדות בתשואה של 4.86% לשנה, ומה שישאר יינתן לעמיתים, כך שבכל מקרה ההקצאה של האג"ח המיועדות תהיה 30% לכל קרן פנסיה. בינואר 2024 גם העמיתים בני ה-50 ומעלה יקבלו תשואה מובטחת בגין 30% מכספי הצבירה, כמו עד לפני השינוי האחרון. בימים אלה, כספי העמיתים עדיין מקבלים 28% אג"ח מיועדות, כיוון שכמות הפנסיונרים עדיין נמוכה ביחס לעמיתים.

מה ההגיון? עמיתים משקיעים לטווח ארוך, ולכן יכולים להשקיע באפיקים מסוכנים יותר, שיוצרים סיכוי גבוה יותר לתשואה גבוהה. התשואות בגמל ובהשתלמות באפיק מנייתי נשקו בשנה האחרונה ל-20%! לכן, הם אינם זקוקים להבטחת תשואה מהמדינה.

2. מינואר הקרוב: הצמדת הקצבה של הפנסיונרים תהיה לפי התשואה בפועל, בדיוק כמו שביטוחי המנהלים פועלים מאז שאין למוצר זה תשואה מובטחת, מ-1992. אלא שקרן הפנסיה צריכה להשיג תשואה של 3.36% בגין חשבון הפנסיונרים (יש לה הרי 60% מהכספים

התשואות בגמל ובהשתלמות באפיק מנייתי נשקו בשנה האחרונה ל-20%! לכן, הם אינם זקוקים להבטחת תשואה מהמדינה